

Suomen • •

Naisen • •

Oikeustila.

1902

Suomen naisen oikeustila.

Holhouslaki Elokuun 19 p:ltä 1898 julistaa naisen täysivaltaiseksi yhdenkolmatta vuoden ikäisenä.

Ensi silmäyksellä näyttää tämä varsin laajalta, mutta laista käy ilmiin, että tuo täysivaltaisuuden julistus tarkoittaa ainoastaan omaisuuden hallintoa; ja on tämäkin täysivaltaisuus, niinkuin alempaa saamme nähdä, ainoastaan naimattomalla naisella tai hänen vertaisellaan.

Valtiossa, kunnassa ja kirkossa ei Suomen nainen ole täysivaltainen ¹⁾ neitona eikä vaimona.

¹⁾ Tätä sanaa on tässä käytetty, ei ylläkäytetyssä, yksityisoikeudellisessa merkityksessään, vaan kuvannollisesti, osoittamaan naisen rajoitettua toimivaltaa. (Vrt. viime sivua.)

Valtiossa ei naisella ole suoranaista vaikutusvaltaa. Valtiopäivillä hän ei saa olla edustajana missään säädysssä eikä myöskään valitsemassa edusmiehiä kolmeen valitsemalla muodostettuun säätyyn.

Kunnallisissa asioissa sitävästoin on täysivaltaisella Suomen naisella laajempi toimivalta. Hän saa maalla olla osallisena kuntakokouksien neuvotteluissa ja päätöksissä samoilla ehdoilla kuin mieskin, niin myös valitsemassa kunnanesimiestä ja varaesimiestä sekä kunnallislautakunnan jäseniä ja kunnanvaltuusmiehiä, missä tuo-laitos on olemassa, mutta näihin toimiin ei häntä itseään saa valita. Kaupungeissa saa hän ottaa osaa raastuvankokouksiin ja kaupungin valtuusmiesten vaaleihin, mutta ei ole itse vaalikelpoinen valtuusmieheksi. Pormestaria ja raatimiehiä saa täysivaltainen nainen myöskin olla valitsemassa samoin kuin pappiakin ja lukkaria. Kouluneuvostoon voidaan nainen — myöskin naimisissa oleva — valita samoin kuin vaivaishoitolautakuntaan, milloin kunnallislautakunta maalla ei ole myöskin vaivaishoitolautakuntana.

Opettajantoimi kansakoululaitoksessa sekä useat opettajanvirat valtion tyttökouluissa ja muutamissa aineissa — kielissä ja piirustuksessa — myöskin poikakouluissa ovat naiselle — myöskin aviossa olevalle — avoinna. Niinikään suuri joukko

pienempiä virkoja posti- ja rautatielaitoksissa. Myöskin urkurin toimeen, milloin se ei ole yhdistettynä lukkarin virkaan, voi nainen päästä.

Elinkeinojen alalla on täysivaltainen nainen yleensä miehen vertainen. Hän saa harjoittaa kaikkia yleisen elinkeinolain tai erityisten säännöksien alaisia ammatteja; myöskin saa hän opin- näytteet suoritettuaan toimia apteekeissa ja harjoittaa yksityistä lääkärintointa — eri luvalla.

Kuten sanottu, supistuu mainitussa laissa tarkoitettu naisen täysivaltaisuus omaisuuden hallintoon; muusta ei siinä ole puhuttakaan.

Vielä 1734 vuoden laki määräsi neidon, olipa minkä ikäinen tahansa, holhunalaiseksi (P. K. 19: 2). Se vanhemmassa lainsäätöessämme vallitseva ajatus että nainen, perehtymättömänä perheen ulkopuolella vallitseviin oloihin, muka on helposti alttiina kaikellisille peijauksille ja siis kykenemätön omaisuuttansa oikein hoitamaan, on vaikuttanut sen että naisen holhunalaisuus oli viime aikoihin saakka lykätty kauemmaksi kuin miehen, mutta nyttemmin ovat he tässä suhteessa yhdenveroiset. Ja saa hän, samoin kuin mieskin, viisi-toista vuotta täytettyään vallita mitä itse voi ansaita.

Jos nainen menee naimisiin ennenkuin hän on täyttänyt yksikolmatta vuotta, lakkaa samassa hänen holhunalaisuutensa, mutta kun sen sijaan

astuu miehen edusmiesvalta, on tämä käytännöllisestä merkityksestä ainoastaan siinä tapauksessa, että hän ennen täysikäisyyttään jää leskeksi.

Yleensä samassa asemassa kuin leski, on lailisen avioeron miehestään saanut nainen.

Naimisissa olevan naisen tila on sitävastoin toinen. Hän ei ole täysivaltainen samalla tavalla kuin neito.

Naisen herkkätuntoisuus ja perehtymättömyys ulkonaisiin asioihin saattoi lainsäätäjän, samoin kuin omaisuuden hallinnossakin, asettamaan toisen henkilön hänen suojakseen avioliiton rakentamisesta päätettäissä, asettamaan neidolle naittajan, jolta neitoa on anottava ja joka saattaa myöntää tai kieltää (N. K. 1: 1).

Tämä naittaja-laitos koski alkujaan kaikkia neitoja, mutta on asetuksella Lokak. 31 p:ltä 1864, 2 §, rajoitettu ainoastaan alaikäisiin s. o. yhtäkolmatta vuotta nuorempiin neitoihin, joka rajoitus on johonkin määrään sovittanut laitoksen kohtuuttomuuden. Mies on nimittäin naimakelpoinen yhdenkolmatta vuoden vanhana, siis vasta silloin kuin tulee täysikäiseksi, mutta nainen saapi lain mukaan jo viidentoista vuoden vanhana mennä naimisiin, jotenka ajattelemattoman avioliiton vaara on silminnähtävä (N. K. 1: 6).

Naittajina ovat vanhemmat tai se, kenen he ovat siksi määränneet, taikka lähin elossa oleva

sukulainen; ellei ole sukulaista eivätkä vanhemmat ole ketään määränneet, on holhooja neidon naittaja (N. K. 1: 2, 3).

Jos laissa määrättyjen sääntöjen mukaan naittajana olevaa henkilöä ei katsota siihen soveliaaksi, voipi tuomari eli oikeus määrätä toisen naittajan, mitenkä paraan ymmärryksen ja oman tuntonsa jälkeen kohtuulliseksi näkee (N. K. 1: 4).

Naittajavallan käyttämisestä ei laissa ole mitään muuta määräystä kuin että ketään ei saa naimisiin pakottaa eikä naimisiin menemästä syyttää (N. K. 1: 5; 6: 4). Jos naittaja estelee laillisesti hankkeissa olevaa avioliittoa, voidaan asia vetää oikeuteen, joka yleisten, kussakin eri tapauksessa esiintyvien järkiperustusten mukaan tutkii onko syytä estämiseen.

Avioliitto päätetään vihkimisellä (N. K. 9: 1). Se yhdistää miehen ja naisen koko elinajaksi.

Ensi sijassa tuottaa se molemmille aviopuolisoille oikeuden muuttaa yhteen asumaan (N. K. 12: 3). Siihen sisältyy kumpasenkin puolison oikeus vaatia yhteiselämää yhteisessä kodissa. Jomankumman puolison omavaltainen eroaminen toisesta tuottaa hänelle epäedullisia seuraamuksia (N. K. 13: 4, 5, 6; 14: 1, 2 y. m.). Vihkiminen saattaa vielä naisen, olipa hän ennen ollut täysivaltainen tai holhunalainen, miehensä „edusmiehyden“ alaiseksi.

„Kun mies ja vaimo ovat yhteenvihityt, on mies vaimon oikea edusmies, kantakoon ja vastatkoon hänen puolestaan“, sanotaan N. K:n 9 luvun 1 §:ssä, johon laki aviopuolisojen omaisuus-suhteista Huhtik. 15 p:ltä 1889, 2: 1, lisää: „ja hoitakoon pesää alempana säädetyllä rajoituksella“. „Myös kuuluu vaimo miehensä säätyyn ja tilaan“, sanotaan kumpaisessakin lainpaikassa. Tästä seuraa siis muun muassa, että se paikka missä tuota yhteiselämää, josta edellä oli puhe, vietetään, on miehen määrättävissä, koskapa vaimo kuuluu miehensä säätyyn ja tilaan sekä Oik. K:n 10 luvun 1 §:n mukaan saman oikeuden alle kuin mies, paitsi milloin mies häijyydestä ja ynseydestä on luopunut ja karannut vaimostansa.

Aviopuolisojen oikeutta yhteisessä kodissa elämiseen on lainsäätäjä pitänyt niin luonnollisena ja avioliiton luonteen mukaisena, ett'ei ole katsonut tarpeelliseksi säätää pakkokeinoja rikkoutuneen yhteiselämän palauttamiseksi, ja on sitä tapasta varten ajatellut vuode- ja asumuseroa (N. K. 14: 1, 2) tai myöntänyt toiselle puolisolalle valan purkaa koko avioliiton, olettaen sen silloin menettäneeksi luonnollisen pohjansa ja vihan ja katkeruuden tai häijyyden ja ynseyden murtamaksi, niin ett'ei sitä enää kannata säilyttää (N. K. 15: 1; 13: 4, 6). Tässä on kuitenkin vaimo ilmeisesti huonommassa asemassa kuin mies; sillä kun

mies saa virkansa, toimensa tai elinkeinonsa mukaan määrätä perheen asuinpaikan ja ilmoittaa sen vaimolle, jää vaimo, ellei seuraa miestänsä, rikkokaksi ja joutuu kärsimään siitä johtuvat seuraukset, ellei hän voi näyttää pätevää syytä — esim. elinkeinon harjoittamista, josta järempänä tulee puhe, tai huolenpitoa lapsistaan tai suurta terveyden vaaraa. Mutta yhteiselämän periaate vaikuttaa niin pitkälle, että vielä sittenkin kuin yhteiselämä on pohjaltaan rikkoutunut tulee avio-puolisoiden saada yhteisestä pesästä elatuksensa, ellei avioliitto ole kokonaan erolla purkautunut ja pesä hajaantunut tai vuode- ja asumuseron ohessa pesäeroa myönnetty (N. K. 15: 2).

Niinikään on, jo asuinpaikan määräämisvalan johdosta, vaimon oikeus elinkeinon harjoittamiseen — paitsi itsensä elättämiseksi — riippuvainen miehen tahdosta. Siihen on tarpeen hänen suostumuksensa ja lupauksensa vastata niistä vaimonsa sitoumuksista, jotka tuosta liikkeestä saattavat syntyä (asetus muutoksesta Maaliskuun 31 p:nä 1879 elinkeinoista annettuun asetukseen Jou-luk. 17 p:ltä 1888). Mutta jos mies on kerran antanut suostumuksensa, lienee vaimolla oikeus tämän elinkeinonsa vuoksi asua myöskin toisessa paikassa kuin hänen miehensä, ainakin siksi kuin hän on saanut elinkeinostaan johtuvat asiansa järjestetyiksi. — Elinkeinon harjoittamisen vertai-

seksi sopii tässä asettaa toisen palvelukseen rupeamisen. Edellisestä johtuu ettei vaimo saa semmoista sitoumusta tehdä vastoin miehensä tahtoa, koska vaimo ei voisi silloin yhteiselämän vaatimusta täyttää. — Mutta jos mies on mielipuoli tai pantu vaimonsa holhouksen alaiseksi taikka on vaimostansa karannut taikka muutoin jättänyt hänet, taikka on kärsimässä pitemmän aikaista kuin yhden vuoden vapausrangaistusta, taikka jos puoliset ovat laillisessa vuode- ja asumuserossa ja vaimo hoitaa pesää, taikka jos vaimo on saanut pesäeron, silloin on vaimolla oikeus harjoittaa elinkeinoa ilman miehensä erityistä suostumusta, ja saa hän silloin myöskin määrätä missä hän sitä tahtoo harjoittaa.

Edellä luettavissa lainpaikoissa sanotaan: „Kun mies ja vaimo ovat vihityt, on mies vaimon oikea edusmies ja kantakoon sekä vastatkoon hänen puolestansa“. Miehellä on niinmuodoin valta ilman vaimon valtuutusta esiintyä oikeudessa hänen puolestaan, mutta ainoastaan miehen hallinnossa olevaa yhteistä pesää tai vaimon yksityistä omaisuutta koskevissa riita-asioissa. „Rikosasioissa vastatkoon syytetty itse“, mutta saa ottaa asiamiehen kanssansa, ja on siinä miehellä oikeus olla vaimonsa apuna. Pieniä rikoksia koskevissa asioissa saadaan asianajajalla vastata, jolloin mies saa olla vaimonsa asianajajana eri valtuutuksen

nojalla (O. K. 10: 1). Vaimon hallittavaa pesän yhteistä tai vaimon yksityistä omaisuutta sekä hänen elinkeinon harjoittamisesta johtuvaa yksityistä velkaansa koskevissa riidoissa on vaimolla valta esiintyä itse tai asianajajan kautta kantajana sekä vastaajana. (Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 2: 3, 5.) Niinikään on luonnollisesti vaimo oikeutettu itse ajamaan asiansa, kun hän käy oikeutta miestänsä vastaan taikka hänen ja hänen miehensä edut ovat ristiriidassa.

Sääntö että mies kantakoon ja vastatkoon vaimonsa puolesta jo semmoisenaankin myöntää miehelle vaimoonsa nähden paljon muitakin oikeuksia kuin asiain ajamisen oikeuksissa. Laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista lisääkin siihen jo edellä mainitut sanat: „ja hallitkoon pesää alempana säädetyllä rajoituksella“.

Mutta ennenkuin ryhdyimme katsastamaan hallinto-oikeuden muotoon pukeutuneen edusmiehyiden erityiskohtia ja tuota „säädettyä rajoitusta“ on saatava selville mitä aviopuolisojen pesä, joka on tuon hallinnon esineenä, sisältää.

Pesässä on omaisuutta ja voi olla velkaa. Sekä omaisuus että velka on joko molempien aviopuolisojen yhteistä tai toisen puolison yksityistä, — omaisuus sen mukaan minkä luontoisena puoliso on sen avioliittoa rakennettaissa tai sen aikana pesään tuonut ja velka sen mukaan, onko

se toisen puolison yksinään tekemä omaksi tarpeekseen vaiko pesää varten tai molempien yhteisesti tekemä.

Näistä seikoista on maassamme yht'aikaa noudatettavana kolme eri lakia, nimittäin 1734 vuoden laki ennen Tammikuun 1 päivää 1879 rakennetuissa avioliitoissa, Kesäkuun 27 päivänä 1878 annettu asetus 1879 vuoden alun ja 1889 vuoden lopun välisellä ajalla solmituissa sekä Huhtikuun 15 päivänä 1889 aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista annettu laki vuoden 1890 alusta alkaen perustetuissa avioliitoissa. Kaikissa näissä laeissa säädetään ensiksi, että „kun mies ja vaimo ovat vihityt, on kummallakin naimaosa pesässä“ (N. K. 10: 1; Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 1: 1).

1734 vuoden laki luokittaa avioliitot maa-lain ja kaupunkilain alaisiksi. Edelliseen luokkaan luetaan vapaasukuiset ja maalla asuvat aatelittomat, ja määrää 1734 vuoden laki heidän avioliitoissaan miehelle kaksi osaa ja vaimolle kolmanneksen kaikkea irtainta sekä avioliiton aikana ansaittua kiinteätä omaisuutta, vaan kieltää toiselta puolisolta naimaosan toisen perimissä tai ennen avioliittoa ansaitsemissa maissa, huoneissa ja vesilaitoksissa; mutta heidän kaupungissa olevat tuommoiset kiinteistöt ovat kaupunkilain alaisia.

Kaupunkilain alaisia ovat porvarit ja kaupungissa asuvat aatelittomat, ja on heidän avioliitoissaan kumpaisellakin puolisollla naimaoikeus puoleen perittyyn ja ansaittuun maahan ja huoneisiin kaupungissa sekä kaikkeen irtaimeen tavaraan maalla ja kaupungissa. Mutta maalla olevaan kiinteistöönsä nähden ovat he maalain alaisia. — Pappissäätyyn kuuluvilla on naimaosa puoleen kaikkeen sekä kaupungissa että maalla olevaan omaisuuteen, paitsi toisen puolison perimään tai ennen avioliittoa ansaitsemaan maahan maalla. — Kiinteistön tulo ja tuote luetaan irtaimeksi tavaraksi (N. K. 10: 2—6).

Kesäk. 27 p:nä 1878 annetun asetuksen kautta muutetusta N. K:n 2 §:stä, joka tuli sisältämään määräykset naimaoikeudesta, on kadonnut erotus maalaisten ja vapaasukuisten sekä pappissäätyyn kuuluvien ja kaupunkilaisten väliltä. Kaikissa avioliitoissa on naimaoikeus puoleksi kummallakin puolisollla kaikkeen siihen irtaimeen tavaraan sekä kiinteään omaisuuteen kaupungissa tahi kaupungin maalla, mitä heillä on taikka he saada voivat, niin myöskin siihen kiinteään omaisuuteen maalla, jonka he avioliiton aikana yhdessä ansainneet ovat; siihen kiinteään omaisuuteen maalla, jonka mies tai vaimo ennen avioliittoa tahi sen aikana on perinyt taikka ennen ansainnut, ei toisella puolisollla ole naimaoikeutta; kuitenkin lue-

taan kaikki niistä lähtevä vuotuinen tulo ja tuote irtaimeksi tavaraksi, ja on siinä siis toisella puolisollla naimaosa. Jos avioliiton aikana tavaraa lahjan tai testamentin kautta annetaan toiselle puolisolalle sillä ehdolla, että se on oleva hänen yksityisenä omaisuutenaan, niin ei toisella puolisollla ole naimaosaa siinä.

Laki aviopuolisoiden omaisuus- ja velkasuhteista sisältää naimaosasta samat määräykset kuin viimeksi on kerrottu. Muutamia lisäyksiä on kuitenkin tehty. Niin on selvitetty että karja ja pelto- kalut eivät kuulu kiinteään omaisuuteen (1: 3). — Ne on N. K:n 10 luvun 5 §:n nojalla ennen siihen luettu. — Niinikään on nimenomaan sanottu että jos puolison yksityistä irtaintakin omaisuutta on avioliiton aikana myyty tahi muulla tavoin muunnettu, on siten sijaan tullut omaisuus pidettävä yksityisenä.

Paitsi tässä kerrotuita lain ja kolmannen henkilön määräyksiä aviopuolisoiden naimaosasta voidaan heidän omaisuussuhteitaan järjestää avioehdolla. Sillä voidaan säätää toisen puolison yksityiseksi semmoista omaisuutta, joka lain mukaan olisi yhteistä, — kuitenkin loukkaamatta toisen parempaa oikeutta (N. K. 8: 1, 2, Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 1: 4). Huomattava on kuitenkin, että avioehdolla ei saa yksityiseksi omaksi määrätä muuta omaisuutta kuin mitä puolisollla on

ennen avioliittoa ollut tahi mitä sen aikana perintönä, lahjana tai testamentin kautta saattaa puolisolle tulla; toiselta puolen ei saa avioehdolla tehdä yhteiseksi omaisuudeksi perimysmaata maalla.

Laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuh-teista Huhtik. 15 p:ltä 1889 lisää koko joukon oikeuksia vaimolle 1890 vuoden alun jälkeen perustettujen aviopesien hallinnossa. Miehellä ei ole enää valtaa myydä, vaihettaa, lahjoittaa tahi pantiksi panna kiinteätä omaisuutta, jossa vaimolla on naimaosa, eikä luonnollisesti hänen yksityistä kiinteätä omaisuuttansa, vaikka mies sitä hallitsee-kin, ell'ei vaimo anna siihen vapaaehtoista suostumustansa ja allekirjoitustansa kahden todistajan läsnä ollessa. Ainoastaan kun vaimo on mielipuoli tahi poissa oleva tahi miehestänsä karannut, on miehellä valta myydä ja pantiksi panna tuollaista omaisuutta, mutta vaimon yksityisen kiinteän omaisuuden myymiseen tahi panttaamiseen pitää miehellä olla vaimon lähimmäisten sukulaisten neuvo ja suostumus.

Avioehdon kautta voipi vaimo saada vallan hallita yksityistä kiinteätä ja irtainta omaisuuttaan (2: 3).

Jos vaimo lahjan tai testamentin kautta on saanut omaisuutta, kiinteätä tai irtainta, sillä ehdolla, että se on oleva hänen yksityistä omaisuuttansa, ja jos samalla määräys on tehty sellaisen

omaisuuden hallinnosta, on myöskin tätä määrystä noudatettava (2: 4).

Mitä vaimo omalla työllään ja toimellaan voi ansaita tai yksityisestä, hänen hallittavanaan olevasta omaisuudesta tuloksi saada, sitä saa hän myöskin hallita (2: 3), vaikka se onkin pesän yhteistä omaisuutta.

Jos tämmöisen yksityisen omaisuuden tulo tai vaimon työansio on muuksi tavaraksi muunnettu, hallitsee vaimo sitäkin.

Hallittavanaan olevan omaisuuden saa vaimo myydä, vaihtaa, lahjoittaa tai pantiksi panna mielensä mukaan (vrt. 2: 6).

Mutta yksityisen omaisuuden tulosta lähtenyt ja työnansiosta muuntamalla saadun omaisuuden tulo on miehen hallittava, samoin kuin muukin pesän omaisuus, johon eivät edellämainitut rajoitukset ulotu.

Sekä aikaisempi että myöhempi lainsäade tekee kuitenkin vielä yhden yleisen poikkeuksen edelläkerrotuista aviopesäin hoitoa ja hallintoa koskevista säädöksistä. Jos nimittäin mies on mielipuoli tahi poissa oleva tahi vaimostaan karannut, ja jos vaimo silloin asuu lapsineen kotona hoitaen pesää ja tarvitsee elatusta itsellensä ja heille, taikka jos lapsetonnakin ei voi muutoin itseänsä elättää, taikka jos muu hätä ahdistaa, niin on hänellä lupa myydä tarpeeksensa semmois-

takin omaisuutta, jota hän ei hallitse, — luonnollisesti ensi sijassa irtainta, mutta sitten myöskin kiinteätä, johon hänen kuitenkin on kaupan pysyväisyyttä varten hankittava lähimpien sukulais-
ten neuvo ja suostumus (N. K. 11: 6; laki Huhtik. 15 p:ltä 1889, 2: 6).

Kuten edellä on sanottu, saattaa pesässä olla velkaa ja se joko jommankumman puolison yksityistä tai pesän yhteistä. Tähänkin nähden on voimassa kolme, tai oikeastaan kaksi eri lakia, nimittäin 1734 vuoden laki, muutettu asetuksella Kesäk. 27 p:ltä 1878 ja laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista Huhtik. 15 p:ltä 1889, joita on käytettävä aina sen mukaan onko avioliitto rakennettu ennen vai jälkeen 1890 vuoden alkua.

Vanhemman lainsäädännön mukaan ei vaimo voi tehdä yhteisestä pesästä vastattavaa velkaa muutoin kuin miehen suostumuksella, joka suostumus oletetaan olevaksi silloinkin kuin vaimo, yleisen tavan mukaan, pesän sisäisen talouden tarpeiksi ottaa vähin erin tavaroita velaksi (N. K. 11: 3). Laki aviopuolisojen omaisuus- ja velkasuhteista (2: 5; 4: 2) pidättää entisellään tämän vaimon oikeuden tehdä velkaa miehen suostumuksella, mutta vaatii, miehen tehdessä yhteisestä pesästä vastattavaa velkaa, vaimon nimenomaisen sitoumuksen sen velan maksamiseen. Tämöinen velka on maksettava yhteisestä omaisuudesta ja,

ell'ei se riitä, vajuus molempain yksityisestä omaisuudesta heidän pes osiensa suuruuden mukaan sekä, milloin toisella ei ole yksityistä omaisuutta osansa täyteen maksuun, toisen omaisuudesta.

Laissa Huhtik. 15 p:ltä 1889, (4: 3) edellytet n eräs laji pesän yhteistä velkaa, joka mak-suun nähden on edellisistä erilainen. Jos nimittäin mies on tehnyt avioliiton aikana velkaa, eikä vaimo ole sen maksuun sitoutunut, on se maksettava sillä pesän yhteisellä tavaramalla, jota mies hallitsee, sekä, ell'ei se riitä, miehen yksityisellä omaisuudella, ja vasta sitte, jos sitä velkaa vielä jää maksamatta, ryhdyt n vaimon hallinnossa olevaan pesän yhteiseen tavarahan. Edellisestä johtuu ett'ei vaimon yksityistä omaisuutta, olkoonpa se hänen itsensä tai miehen hallittavana, käytetä tämän velan maksamiseen.

Sekä vanhempi että uudempi lains  de on yhtäpitävä siitä että, jos velka on tullut miehen tai vaimon erin isest  syystä (rikoksesta y. m.) ja menetyksestä (tuhlauksesta y. m.), ilman toisen hyötymistä ja osallisuutta,  lk  n syyttömän pes osuutta sellaisen velan maksuksi otettako, sillä, kuten laki tässä yleisenä periaatteena lausuu, kukin k rsik  n työstänsä yksin  lk  nk  toisen osaa hukatko (N. K. 11: 4; laki Huhtik. 15 p:ltä 1889, 4: 5).

Niinikään on toisen puolison ennen avioliittoa tekemä velka suoritettava ensi sijassa hänellä ennen avioliittoa olleesta omaisuudesta. Ell'ei se riitä, menee velan maksuun se yksityinen omaisuus, minkä velallinen puoliso on avioliiton aikana perinyt tai ansainnut, sekä vihdoin velallisen naimaosa muussa tavarassa. Laki Huhtik. 15 p:ltä 1889, 4: 1, säättää sen nimenomaan ja samoin lienee tulkittava myöskin N. K. 11: 2. Tarkoitus on säilyttää yhteinen omaisuus koskemattomana niin kauan kuin suinkin, koska siihen ryhtyminen loukkaa toisen puolison etua.

Kun laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 oikeuttaa vaimon hallitsemaan eräitä lajeja sekä yksityistä omaisuuttaan että pesän yhteistä omaisuutta, edellyttää se myöskin että vaimo tuota hallintoa pitäessään tekee velkaa muulla tavalla kuin sitoutumalla miehen tekemän velan maksuun tai ottamalla velkaa miehen suostumuksella (4: 2). Semmoinen velka maksetaan vaimon hallittavana olevalla tavaralla, mikäli se riittää. Sakko ja vahingon korvaus, joihin vaimo on tuomittu, suoritetaan kuitenkin, ell'ei vaimon hallittavana oleva tavara riitä, miehen hallinnossa olevasta yhteisestä sekä vaimolle yksityisesti kuuluvasta omaisuudesta.

Kun omaisuuden erottaminen näiden sääntöjen mukaan on useinkin melkoisen vaikea ja työläs toimi, ei näitä säädöksiä noudateta tilapai-

sissä ulosotoissa, vaan ainoastaan pesää jaettaessa, kun se purkautuu.

Aviopuolisojen pesä hajautuu luonnollisesti kuoleman kautta, kun avioliittokin loppuu. Saman seuraamuksen tuottaa myöskin avioero. Edellisessä tapauksessa siirtää perinnönjako vainajalla lain mukaan olleen sekä yksityisen omaisuuden että naimaosan, ell'ei niistä ole muutoin testamentilla määrätty, perillisille; jälkimäisessä tapauksessa taas kumpikin puoliso saa heille tulevan omaisuuden haltuunsa ja hallittavakseen yksityisenä omana. Kumpaisessakin tapauksessa noudatetaan omaisuuden jakoon nähden mitä P. K:n 12 luvussa ja siihen liittyvissä asetuksissa on pesän jaosta kuoleman tapauksessa säädetty. Elämää jäänyt tai avioeron saanut vaimo on silloin miehen edusmiehyydestä vapaa.

Mutta myöskin avioliiton aikana voidaan kummankin puolison omaisuus, samoin kuin avioeron tapahtuessakin, saada erilleen pesäerolla. Myöskin sen kautta muuttuu pesän omaisuus kummankin puolison yksityiseksi ja jää hänen hallittavakseen. Laissa Huhtik. 15 p:ltä 1889 (4: 7—9) on siitä, mitä edellisen lisäksi on jaossa vaariinotettava, seikkaperäisiä määräyksiä, joiden yleisenä sisällyksenä on että jos toisen puolison omaisuutta, yksityistä tai naimaosana yhteisessä pesässä olevaa, on jossakin muodossa käytetty oikeudettomasti

toisen puolison tai yhteisen pesän hyväksi, on siitä annettava vastiketta joko toisen puolison yksityisestä tai pesän yhteisestä tavarasta. — Vastikkeen suorittamista tarkoittavat myöskin N. K:n 11 luvun 5, 7 ja 8 §:n säädökset sekä asetus Kesäk. 15 p:ltä 1878, jolla mainittua 7 §:ää on vähän muutettu.

Pesäero avioliiton aikana voipi tapahtua joko konkurssin yhteydessä tai muutoin. Viimeksi mainitussa tapauksessa on laki Huhtik. 15 p:ltä 1889 helpottanut pesäeron saantia Marraskuun 9 p:nä 1868 pesäerosta avioliiton aikana annettuun asetukseen verraten. Sen mukaan on jommallakummalla puolisollla oikeus pesäeroon jos toisella puolisollla on niin paljon velkaa, ett'ei sitä voi täysin suorittaa sillä omaisuudella, jota saadaan siihen käyttää, taikka jos toinen puoliso on toiselle velkaa vastiketta, johon edellisen naimaosa ja yksityinen omaisuus ei riitä, sekä vaimolla erittäin silloin kuin mies on niin velkaantunut, ett'ei velkaa voida maksaa sillä yhteisellä omaisuudella, jota hän hallitsee, ja hänen yksityisellä omaisuudellaan, taikka jos voidaan katsoa miehen laiminlyöneen tahi huonosti hoitaneen pesän asioita tahi rasittaneen pesää velalla ilman vastaavaa hyötyä, taikka jos mies on käyttänyt vaimon yksityistä omaisuutta sen velan maksuun, jonka mies on

yksin tehnyt, taikka jos mies on pantu holhouksen alaiseksi (5: 1, 2).

Pesäero lopettaa omaisuuden yhteisyyden ja tuottaa vaimolle saman vallan kuin leskivaimolla on, itse yksityisenä omanansa hallita kaikkea, sekä yhteisestä pesästä pesäerossa erilleen saamaansa että pesäeronhakemuksen jälkeen hänelle perinnön, lahjan tahi testamentin kautta taikka muulla tavalla tullutta tavaraa, ja on hänen omaisuutensa sekä sen korko tai tulo vapaa miehen avioliiton aikana tekemän velan maksusta, ell'ei hän miehensä kanssa ole sitoutunut sen maksamiseen taikka ell'ei velka muuten lain mukaan ole hänen velkanansa pidettävä (5: 13, 14, 15). Saa-dakseen nauttia tätä etua velkojia vastaan, on pesäeron saaneen puolison kuitenkin näytettävä tuomio siitä, sittekun se on saanut lain voiman, sille oikeudelle, missä puolisojen avioehto olisi ollut valvottava. Oikeus ottaa tuomion avioehtopöytäkirjaansa (5: 15).

Mitä puoliset pesäerossa ollessaan voivat yhteisesti ansaita, se luetaan yhteiseksi omaisuudeksi ja käytetään heidän ja lastensa elatukseen. Mutta ell'ei se siihen riitä, on vajeus täytettävä kummankin puolison yksityisestä omaisuudesta tahi sen puolison tavarasta, jolla sitä on. Jos taas tuota yhteistä omaisuutta jää yli, jaetaan se tapahtuvassa pesänjaossa, ell'eivät puoliset ole toisin so-

pineet, heidän välillensä sen mukaan kuin naimaosasta on säädetty (5: 16).

Jos puoliset tahtovat saamansa pesäeron peruuttaa saavat he sen tehdä. Peruutus ei kuitenkaan saa koskea semmoista velkaa, joka on syntynyt ennen kuin oikeudelle kirjallisesti ilmoitettu pesäeron peruutus on oikeuden toimesta virallisissa sanomalehdissä kolmasti kuulutettu ja sopimus sen jälkeen oikeuden avioehto-pöytäkirjaan otettu (5: 17), jotenka semmoinen velka jää aina toisen puolison yksityiseksi. Tässä sopimuksessa on puolisojen määrättävä onko pesäero kokonaan vai osaksi peruutettu ja kenenkä hallintoon kumpaisenkin pesäerossa tai muutoin saama yksityinen sekä semmoinen pesän yhteinen omaisuus, josta edellä olevien säädöksien mukaan voidaan siihen nähden määrätä, on joutuva.

Avioliitto edellyttää puolisoille lapsia. Niiden alaikäisyyden aikana on isä taikka, jos hän on kuollut, äiti niiden lakimääräinen holhooja ja saavat nämät ilman erityistä määräystä ryhtyä holhutoimeen. Jos äiti menee uusiin naimisiin, harkitsee oikeus, saako hän tämän toisen miehensä suostumuksella jäädä holhoojaksi. Jos lapsen vanhemmat taas eivät ole yhteenvihityt, on äiti sen holhooja, ellei oikeus katso häntä sopimattomaksi, mutta jos hän menee naimisiin jonkun muun kuin lapsen isän kanssa, on oikeudella samallinen

harkintaoikeus (Holhouslaki 23 §). Muissa kuin näissä tapauksissa ja silloin kun nainut mies julistetaan holhunlaiseksi, jolloin hänen vaimonsa on ennen muita holhoojaksi määrättävä (25 §), ei naimisissa oleva nainen saa tulla holhoojaksi (28 §). Vaikka yleisenä sääntönä on ettei naista vastoin tahtoansa määrättäkö holhoojaksi (29 §), saa kuitenkin äiti ainoastaan siinä tapauksessa kieltäytyä holhutoimesta, että lapsen asiat ovat laajat (23 § viime mom.).

Vaimolla ei ole, miehen ollessa holhoojana, valtaa päättää lapsensa kasvatuksesta ja vastaisesta toimesta ja ammatista; mutta vaikk'ei laki tässä kohdassa sitä nimenomaan lausu, tulee miehen kuitenkin tästä neuvotella vaimonsa kanssa. Tämä on suoranaisesti lausuttukin naittajaoikeudesta puhuttaessa N. K:n 1 luvun 2 §:ssä, jossa säädetään että isä on tyttärensä naittaja, ja äiti antakoon siihen neuvonsa.

Jos lapsi on syntynyt ulkopuolella avioliiton, saa äiti yksin holhoojana kasvattaa lapsen, jollei vanhemmat siitä toisin sovi taikka isä ole siihen halullinen ja oikeus pidä häntä soveliaampana kuin äitiä (34 §). Vaikka holhoojan yleiseen tulee pitää huolta lapsen kasvatuksesta, ovat kuitenkin isä ja äiti, jotka eivät ole mielipuoolia, oikeutetut ja velvolliset kasvattamaan lapsensa, vaikka he eivät olisikaan taikka eivät voisi olla

sen holhoojina (34 §). Lapsi on kasvatettava siinä protestanttisessa uskonopissa, jota molemmat vanhemmat tunnustavat, mutta jos he ovat eri tunnustusta, on isällä, taikka jos hän on kuollut tahi aviopuolisot elävät erotettuina tai he eivät ole yhteenvihityt, sillä, jolle holhouslain mukaan kuuluu, siis useimmiten äidillä, oikeus siitä määrätä. (Vrt. Eriuskolaislakia Marraskuun 11 p:ltä 1889, 13 §.)

Mitä tulee naisen oikeuksiin holhoojana holhottavan sukulaisiin nähden on huomattava että, kun 1734 v. laki vielä oli ikivanhalla kannalla, että holhous oli etupäässä suvun hoidettavana, ja 1864 v. holhousasetus, vaikkakin se pääasiassa katsoi holhuuhoidon olevan yhteiskunnan velvollisuutena, kuitenkin myönsi lähimmille sukulaisille tärkeitä oikeuksia tässä suhteessa, on 1898 v. holhouslaki täydelleen hyväksynyt periaatteen valtion velvollisuudesta pitää huolta koko holhouslaitoksesta ja rajoittanut sukulaisten toiminnan siihen että heitä voidaan kuulla oikeudessa tai holhouslautakunnassa sellaisista tärkeimmistä holhousta koskevista kysymyksistä, jotka ovat näiden viranomaisten ratkaistaviksi jätettävät ja jotka pääasiallisesti koskevat holhottavan kiinteätä omaisuutta (47, 39 ja 40 §.)

Naidun vaimon määräysvalta on niinmuodoin monin puolin rajoitettu. Mutta kuitenkin ei

käyne sanominen että hän ei ole täysivaltainen tämän sanan tavallisessa merkityksessä. Täysivaltaisuuden vastakohdaksi katsotaan holhunalaisuutta, joka johtuu holhunalaisesta itsestään, hänen omasta olemuksestaan. Naidun vaimon määräämisvallan rajoituksien perustuksena on hänen suhteensa toiseen henkilöön, mieheen, ja niiden tarkoituseränä aviopesän yhteys suhteissa ulospäin. Holhouksen tarkoituksena on jokaisen holhottavan yksityisen omaisuuden hoitaminen; — se seikka, että esim. useamman alaikäisen omaisuus saattaa olla jakamatta, ei vaikuta asiaan. — Holhunalainen pääsee holhouksesta kun hänessä itsessään tapahtuu muutos. Naidun vaimon määräämisvallan rajoitukset poistuvat kun hänen suhteensa toiseen henkilöön muuttuu. Sitäpaitsi on hänellä, kuten edellä on nähty, aina määräämisvalta eräissä kohdin, mutta holhunalaisella ei ole, paitsi alaikäisellä ansaitsemansa tavaran käyttämisessä.

